

אות באות

(בכמה כתבי יד של ספרות חז"ל רגילה גם צורת הרבים **אותות**).

על אדם בור וחסר השכלה אומרים ש'אינו יודע צורת אות', ואילו על אדם משכיל במיוחד אומרים שהוא 'מבין באותיות הקטנות'. אותיות גדולות מאוד מכונות 'אותיות של קידוש לבנה' – על שם ברכת קידוש הלבנה הנדפסת באותיות גדולות שאפשר לקרוא לאור הירח. בדומה לכך אותיות קטנות מאוד מכונות 'אותיות (של) טל ומטר', על שם האותיות הקטנות שבהן כתובות בסידורים המילים 'ותן טל ומטר לברכה'. הצירוף 'אות באות', אחיו של 'מילה במילה', מציין העתקה מדויקת והבאת דברים ככתבם וכלשונם.

מן המילה **אות** בשתי משמעויותיה נגזרו פעלים בבניין פיעל: הפועל **אית** – קרא בקול את אותיותיה של מילה – הוא על פי צורתו הרגילה של הבניין (השוו: **בָּשַׁל**, **סָפַר**). לעומתו הפועל **אותת** נוצר בדגם המיוחד לשורשים מגזרת ע"ו (כֹּנֵן, קֹמֵם) ולשורשים מגזרת הכפולים (סֹבֵב, תֹּפֵף). הפועל **אותת** מציין העברה של מסר או סימן, ובתחבורה הוא נתייחד להפעלת האותות המהבהבים לציון פנייה. וכך מאותה המילה יש לנו שתי פעולות נבדלות לגמרי: **אית ואיתות**.
אות – מילה קטנה המפליאה אותותיה.

כתבה: תמר כץ ♦ איירה: דינה שרירהט

המילה **אות** – המוכרת לכל ילד לפחות מכיתה א' – רגילה בלשונו גם מחוץ ללוח הכתיבה. יש אות כבוד ואות הצטיינות, אות חיים ואות מצוקה, אות מורס ואות ספָרְתִי (דיגיטלי), וגם אות ומופת. ומה הקשר בין כל אלה?

המשמעות היסודית של **אות** היא סימן, ובייחוד סימן להיכר או לזיכרון. על קין נאמר: "וַיִּשֶׂם ה' לְקִין אֹת לְבִלְתִּי הַפֹּת אֹתוֹ כָּל מִצְאוֹ" (בראשית ד, טו), ויש מפרשים שניתן סימן בגופו. מכאן נוצר בעברית החדשה הצירוף 'אות קין' לציון סימן גנאי הדבק באדם. גם הקשת בענן היא אות, כי היא מסמלת שלא יהיה עוד מבול: "אֵת קִשְׁתִּי נִתְּתִי בְּעַנְן וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ... וְלֹא יְהִי עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת כָּל בָּשָׂר" (בראשית ט, יג-ז).

השימוש ב**אות** במשמעות 'סימן' נפוץ בצירופים כגון 'אות חיים' או 'נתן בו את אותותיו' (=הותיר בו את סימני השפעתו), וכן בצירופים הפותחים במילה **לאות**, למשל: 'הוא הניע בראשו **לאות** הסכמה', 'הספר הוענק לה **לאות** תודה'. המשמעות היסודית של 'סימן' אף הולידה בעברית החדשה משמעויות מוגדרות יותר: סימן מוסכם המשמש להעברת מידע, כגון אותות מורס או עיבוד אותות במחשבים, וכן סמל המוענק לאדם לציון הישג או השתתפות במלחמה: אות הצטיינות, אות גבורה וכדומה.

בכמה מקומות בתנ"ך **אות** הוא סימן נסי המעיד על אמיתותו של דבר: "כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נְבִיא אוֹ חֵלֶם חֵלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת" (דברים יג, ב). מכאן קיבלה המילה **אות** משמעות כללית של נס ופלא: "וַיִּזְעַצְנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעַ נְטוּיָה וּבְמַתָּא גָדֹל וּבְאוֹת וּבְמוֹפְתִים" (דברים כו, ח). בימינו 'באותות ובמופתים' פירושו 'בהוכחה ניצחת', ולעומתו **אות ומופת** (ביחיד) פירושו סמל ודוגמה.

מינה של המילה **אות** במשמעות סימן או מופת הוא בעיקר זכר: "וְהָיָה אִם לֹא יֵאָמְנוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקַל הָאֵת הָרִאשׁוֹן, וְהֵאָמְנוּ לְקַל הָאֵת הָאַחֲרוֹן" (שמות ד, ח). צורת הרבים של **אות** במשמעות זו היא **אותות**.

רק בלשון חכמים קיבלה המילה **אות** את המשמעות של כל אחד מסימני האל"ף-בי"ת. בשני דברים נתייחדה **אות** במשמעות זו: מינה הדקדוקי נקבה וצורת הרבים שלה **אותיות**